

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Lakiesityksellä vahvistettaisiin toimeentulotuen hakijan velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi ja vähennettäisiin tilanteita, joissa tällaista ilmoittautumisvelvollisuutta ei olisi. Jos perustoimeentulotuen hakija ei ilmoittaudu työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi tai hakisi ensisijaisia etuuksia, voitaisiin toimeentulotuen perusosaa alentaa 50 prosentilla. Edelleen sujuvoitettaisiin työttömän moitittavan menettelyn seurauksia myös toimeentulotuen osalta.

Samanaikaisesti lausunnoilla olevalla työttömyysturvalain seuraamusmenettelyä koskevassa hallitusesitysluonnoksessa (VN/9365/2025) tiukennettaisiin seurauksia siten, että korvaukseton aika määrättäisiin työttömälle jo ensimmäisestä moitittavasta menettelystä. Moitittavan menettelyn jatkuessa asetettaisiin nykyistä lyhyempi työssäolovelvoite, joten työtön saisi takaisin oikeuden etuuteen nykyistä nopeammin.

Maaliskuussa 2025 työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakija palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (VN/8915/2024). Esityksellä selkiytettäisiin työvoimaviranomaisten työnhakijalle osoittamien työtarjousten velvoitettavuutta. Lisäksi työnhakijalle asetettaisiin velvollisuus laatia ja julkaista työnhakuprofiili Työmarkkinatori-palvelualustalla. Käytännössä työnhakijan velvoitteet lisääntyisivät ja näin seuraukset myös viimesijaiseen etuuteen voivat olla nykyistä yleisempiä.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiinnittää huomiota siihen, että näiden esityksien keskinäisiä seuraussuhteita kotitalouksiin, julkiseen talouteen ja toimeenpanijoihin ei voida arvioida saatavilla olevan tiedon varassa.

KT sinänsä kannattaa ehdotettua uudistusta, ja sitä, että hakijalla olisi aina velvollisuus perusosan alentamisen uhalla hakea toimeentulotukeen nähden ensisijaisia etuuksia. KT esittää kuitenkin samalla huolensa viimesijaiselle etuudelle ohjautumisen mahdollisesta lisääntymisestä ja näin kuntien lisääntyvistä kustannuksista. Lisäksi perusosaan liittyvät sanktiot tulevat todennäköisesti lisäämään pitkäaikaisilla perustoimeentulotuen saajilla täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemista hyvinvointialueilta.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

Esityksellä leikattaisiin toimeentulotuen perusosaa nykyisestä. Leikkaus olisi suuruudeltaan kolme prosenttia yksinasuvien ja vanhempiensa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta, 2,1 prosenttia yksinhuoltajien osalta ja 1,9 prosenttia muiden osalta. Samalla ansiotulovähennys poistettaisiin muiden kuin alle 18-vuotiaiden osalta. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT ymmärtää sinänsä taustalla olevan tavoitteen vahvistaa työllisyyttä, mutta toteaa, että nykytasoinen perusosa on varsin niukka. Perusosan alentaminen johtaa todennäköisesti täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen kysynnän kasvuun hyvinvointialueilla.

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Esityksellä lisättäisiin Kansaneläkelaitokselle oikeus saada toimeentulotukiasian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot työttömyyskasalta ja se voisi myös yksinkertaisemmin saada tietoja rahalaitokselta. Ennen rahalaitokselle tehtävää tietopyyntöä olisi Kansaneläkelaitoksen tai hyvinvointialueen annettava tästä tieto tuen hakijalle tai saajalle. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kannattaa tiedonsaantioikeuden lisäämistä.

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

Esityksellä ehdotetaan kuntien rahoitusosuutta perustoimeentulotuen kustannuksista 50 prosentista sataan prosenttiin sellaisten nuorten alle 25-vuotiaiden kohdalla, joiden perheessä ei asu muun ikäisiä henkilöitä. Muilta osin rahoitusosuuteen ei esitetä muutoksia. Rahoitusosuuden kasvu korvattaisiin kunnille peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta pysyvänä lisäyksenä. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT pitää erityisen tärkeänä, että VOS-rahoitukseen tehtävät lisäykset vastaavat kustannusten kasvua täysmääräisenä.

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Esityksellä lisättäisiin toimeentulotukilakiin asetuksenantovaltuus, jolla säädettäisiin tarkemmin asumismenojen muutoksen arvioinnista. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kannattaa asetuksenantovaltuutuksen lisäämistä.

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Esitysluonnoksen vaikuttavuusarvioinnin perusteella uudistus toisi julkiseen talouteen kaikkiaan 74 miljoonan euron säästöt vuoden 2027 tasolla. Säästöt kohdentuisivat lähinnä perustoimeentulotuen menoihin. Vaikutusarvioinnissa todetaan, että osa vaikutuksista syntyy käyttäytymismuutosten myötä, joita voidaan arvioida vasta pitkällä aikavälillä. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT nosti jo edellä huomionaan keskinäiset vaikutukset, joita nyt lausunnoilla olevilla uudistuksilla on. Vaikutusarviointien näkökulmasta tämä on luonnollisesti haaste. KT esittää, että valtioneuvosto tuottaa erillisten hallitusten esitysten käsittelyn tueksi uudistukset yhdistävän selvityksen näiden vaikutuksista.

Muu lausuntopalaute:

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kannattaa esitysluonnoksen tavoitteita vahvistaa toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena tukimuotona sekä hillitä

toimeentulotukimenojen kasvua. KT pitää perusteltuna, että toimeentulotuen hakijalla on velvollisuus hakea ensisijaisia etuuksia ja, että työttömällä on velvollisuus hakea kokoaikatyötä.

Esitysluonnoksella lisättäisiin kuntien rahoitusosuutta perustoimeentulotuen osalta 18–24-vuotaiden osalta. Tämä lisäys korvattaisiin kunnille peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. KT pitää erityisen tärkeänä, että korvaus tullaan toteuttamaan kustannuksiin nähden täysimääräisenä.

Kukka Anna
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT